

A TANTÁRGY ADATLAPJA

1. A képzési program adatai

1.1 Felsőoktatási intézmény	Babes–Bolyai Tudományegyetem
1.2 Kar	Bölcsészettudományi Kar
1.3 Intézet	Magyar Néprajz és Antropológia Intézet
1.4 Szakterület	Kultúratudományok
1.5 Képzési szint	Alapképzés
1.6 Szak / Képesítés	Néprajz

2. A tantárgy adatai

2.1 A tantárgy neve		LLD2225 FOLKLORISZTIKA IV. Mentalitások, hiedelmek és népi gyakorlatok					
2.2 Az előadásért felelős tanár neve				dr. Czégényi Dóra, egyetemi adjunktus			
2.3. A szemináriumért felelős tanár neve				dr. Czégényi Dóra, egyetemi adjunktus			
2.4 Tanulmányi év	II.	2.5 Félév	4.	2.6 Értékelés módja	Vizsga (V/E)	2.7 Tantárgy típusa	A (alap-) Kö (kötelező)

3. Teljes becsült idő (az oktatási tevékenység féléves óraszám)

3.1 Heti óraszám	4	melyből: 3.2 előadás	2	3.3 szeminárium/labor	2
3.4 Tantervben szereplő össz-óraszám	56	melyből: 3.5 előadás	28	3.6 szeminárium/labor	28
A tanulmányi idő elosztása:					óra
A tankönyv, a jegyzet, a szakirodalom vagy saját jegyzetek tanulmányozása					24
Könyvtárban, elektronikus adatbázisokban vagy terepen való további tájékozódás					24
Szemináriumok / laborok, házi feladatok, portofóliók, referátumok, esszék kidolgozása					15
Egyéni készségfejlesztés (tutorálás)					3
Vizsgák					3
Más tevékenységek:					
3.7 Egyéni munka össz-óraszám	69				
3.8 A félév össz-óraszám	125				
3.9 Kreditszám	5				

4. Előfeltételek (ha vannak)

4.1 Tantervi	• LLD1227 Történelmi és kortárs mitológiák
4.2 Kompetenciabeli	•

5. Feltételek (ha vannak)

5.1 Az előadás lebonyolításának feltételei	• jelenlét (az előadásokon való részvétel) • infrastruktúra (terem, tábla, laptop, vetítő)
5.2. A szeminárium lebonyolításának feltételei	• jelenlét (a szemináriumokon való aktív részvétel) • infrastruktúra (terem, tábla, laptop, vetítő)

6. Elsajátítandó jellemző kompetenciák

Szakmai kompetenciák	C2.1: kulturális tények és jelenségek elemzéséhez szükséges alapfogalmak, elméletek és módszerek ismerete és alkalmazása C2.2: kulturális tények leírása és értelmezése többszemontú kontextualizáción keresztül C2.4: kulturális tények elemzésében érvényesíthető szempontok előnyeinek és hátrányainak felmérése megfelelő kritériumok alkalmazásával
Transzverzális kompetenciák	CT1: szakmai feladatok kijelölt határidőn belüli hatékony és felelősségteljes teljesítése / megvalósítása a tudományos tevékenység etikai elveinek tiszteletben tartásával és a szakszerű hivatkozás szabályainak szigorú alkalmazásával CT2: csoporton belüli, illetve személyközi (interperszonális) kommunikációs készségek fejlesztése és a csoportmunka keretében felvállalható szerepek kialakítása

7. A tantárgy célkitűzései (az elsajátítandó jellemző kompetenciák alapján)

7.1 A tantárgy általános célkitűzése	A kurzus és a szeminárium kitékint a legjelentősebb hiedelemelméletekre, ennek jegyében igyekszik a szükséges kulcspozíciók, modellek bemutatásával és (gyakorlatorientált) alkalmazhatóságával megismertetni a hallgatókat.
7.2 A tantárgy sajátos célkitűzései	<ul style="list-style-type: none"> a szakterminológia és a különböző elméletek, irányzatok ismertetése, a rájuk vonatkozó tudnivalók elsajátíttatása a hiedelemkutatás történetének és módszertanának áttekintése, valamint a metodológiai alkalmazhatóság szemléltetése

	<ul style="list-style-type: none"> • a jelenkori kutatások összefüggéseinek (kritikai és összehasonlító) áttekintése • lehetséges kutatási témák felismertetése, beazonosítása és módszertani megközelíthetőségének megvitatása • egy terepmunka megtervezése és lebonyolítása; az elemzés dolgozat formájában való finalizálása • a hiedelmekről szóló szakszerű diskurzus megalapozása
--	--

8. A tantárgy tartalma

8.1 Előadás	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
<p>1. Kulturálisan meghatározott emberi játszmák</p> <ul style="list-style-type: none"> • a hiedelem^{élmény} és a hiedelem^{tudás} <p>2. Az „árnyék nélküli” hiedelem</p> <ul style="list-style-type: none"> • fogalomtörténeti áttekintés <p>3. Tudomány- és kutatástörténet (történeti és kanonikus vizsgálódások)</p> <ul style="list-style-type: none"> • tudományközi hiedelemkutatás <p>4-6. Kánonok a hiedelemkutatásban</p> <ul style="list-style-type: none"> • az ősvallás, a mitológia rekonstruálása • a nyelvi-textuális-műfaji aspektusok vizsgálata • a hiedelmek pragmatikai vizsgálata <p>7-8. A romániai magyar hiedelemkutatások</p> <ul style="list-style-type: none"> • a hiedelemrendszer táji tagoltsága (ember, táj, hiedelem) <p>9. Kutatási minták: helyek, szövegek, kutatók</p> <ul style="list-style-type: none"> • előzmények és tanulságok • a kutatási helyzet dilemmái (terep és kérdezés, befogadás, értés és interpretáció) <p>10-11. A források és alkalmazásuk módszertani kérdései</p> <ul style="list-style-type: none"> • az írott források és a hitelesség kérdésköre (esettanulmány: boszorkányképzetek a 18. századi szilágysági periratokban) • az orális források és a hitelesség kérdésköre (esettanulmány: szakrális textusok – profán kontextusok) <p>12. Hiedelemalakok és hiedelemtörténetek</p> <ul style="list-style-type: none"> • médiumok és szövegműfajok • a hiedelemről való beszélés helyzetei, módjai és stratégiái <p>13. A hiedelem alternatív funkciólehetőségei</p> <ul style="list-style-type: none"> • mitológia, vallás és/vagy tudás <p>14. A hiedelem alteritása és változásai</p>	<p>leíró, értelmező és okfeltáró magyarázat, illetve szemléltetés</p>	<p>segédeszköz: jegyzet, ill. vetített anyag</p>
<p>Kötelező könyvészet</p> <p>Bartha Elek: Néphit, népi vallásosság. In Voigt Vilmos (szerk.): <i>A magyar folklór</i>. Osiris, Budapest, 1998, 470–504.</p> <p>Czegényi Dóra: Az „árnyék” nélküli hiedelem. <i>Erdélyi Múzeum</i> 74(4). 2012. 1–45. http://eda.eme.ro/handle/10598/26326</p> <p>Dömötör Tekla: A magyar néphitkutatás története és főbb kérdései. In uő. (főszerk.), Hoppál Mihály (szerk.): <i>Folklór 3. Népszokás, néphit, népi vallásosság</i>. (Magyar néprajz, VII.) Akadémiai, Budapest, 1990, 501–526. http://mek.niif.hu/02100/02152/html/07/352.html</p> <p>Dömötör Tekla: <i>A magyar nép hiedelemvilága</i>. Corvina, Budapest, 1981.</p> <p>Frank Tibor – Hoppál Mihály (szerk.): <i>Hiedelemrendszer és társadalmi tudat</i> I–II. Tömegkommunikációs Kutatóközpont, Budapest, 1980.</p> <p>Keszeg Vilmos: Hiedelem és hiedelemkutatás (tematikus szócikk). In <i>Romániai Magyar Lexikon. Művelődéstörténet</i>. Transindex – Jakabffy Elemér Alapítvány, 2010. http://lexikon.adatbank.ro/tematikus/szocikk.php?id=26</p> <p>Keszeg Vilmos: <i>Hiedelmek, narratívumok, stratégiák. Egyetemi jegyzet</i>. (Néprajzi egyetemi jegyzetek, 8.) BBTE Magyar Néprajz és Antropológia Intézet – KJNT, Kolozsvár, 2013.</p> <p>Nagy Ilona: A hiedelemmonda formái, szerkezeti vizsgálata. In Vargyas Lajos (főszerk.), Istvánovits Márton (szerk.): <i>Magyar népköltészet. Folklór 1.</i> (Magyar néprajz, V.) Akadémia, Budapest, 1990, 138–147.</p> <p>Pócs Éva: Néphit. In Dömötör Tekla (főszerk.), Hoppál Mihály (szerk.): <i>Népszokás, néphit, népi vallásosság. Folklór 3.</i> (Magyar Néprajz, VII.) Akadémiai, Budapest, 1990, 527–692. http://mek.niif.hu/02100/02152/html/07/360.html</p> <p>Pócs Éva: Hiedelmek, vallási képzetek 1–2, Hiedelemvilág, Hitvilág. In Paládi-Kovács Attila (főszerk.), Flórián Mária (szerk.): <i>Táj, nép, történelem. A magyar nép műveltségi korszakai</i>. (Magyar Néprajz, I/2.) Akadémiai, Budapest, 2009, 133–136., 262–266., 485–494., 632–635.</p> <p>Solymosy Sándor: Hitvilág. In Viski Károly (szerk.): <i>A magyarság néprajza</i> IV. [2. kiadás] Budapest, 1943, 286–382.</p> <p>Áttekintésre ajánlott</p> <p>Benedek Katalin – Csonka-Takács Eszter (szerk.): <i>Démonikus és szakrális világok határán. Mentalitástörténeti tanulmányok Pócs Éva 60. születésnapjára</i>. MTA Néprajzi Kutatóintézete, Budapest, 1999.</p> <p>Czegényi Dóra: Szakrális textusok – profán kontextusok. A 21. századi szerelmi mágia szöveg- és cselekvéskörnyezetének egy példája. <i>Erdélyi Múzeum</i> 73(1). 2011. 85–108. http://eda.eme.ro/xmlui/handle/10598/26068</p> <p>Klaniczay Gábor – Pócs Éva (szerk.): <i>Boszorkányok, varázslók és démonok Közép-Kelet-Európában</i>. (Vallásantropológiai tanulmányok Közép-Kelet-Európából, I.) Balassi, Budapest, 2014. III. Klaniczay Gábor – Pócs Éva (eds.): <i>Witchcraft and Demonology in Hungary and Transilvania</i>. (Palgrave Historical Studies in Witchcraft) Palgrave Macmillan, 2017.</p> <p>Díoszegi Vilmos: <i>A pogány magyarok hitvilága</i>. Akadémiai, Budapest, 1978.</p> <p>Gunda Béla: <i>A rostaforogató asszony</i>. Múza, Budapest, 1989.</p> <p>Hoppál Mihály: A magyar lidérc-hiedelmekör szemantikai modellje. <i>Ethnographia</i> 80(3). 1969. 402–414. (Újraközölve: In uő: <i>Hiedelem és hagyomány</i>. L'Harmattan, Budapest, 2006, 143–160.)</p> <p>Ipolyi Arnold: <i>Magyar Mythologia</i>. Heckenast Gusztáv, Pest, 1854. [Hasonmás kiadás: Európa, Budapest, 1987. Szerk. Hoppál Mihály.]</p> <p>Keszeg Vilmos: <i>Mezőségi hiedelmek</i>. Mentor, Marosvásárhely, 1999 [2005].</p> <p>Pócs Éva: Zagyvarékas néphite. <i>Néprajzi Közlemények</i> IX (3–4). Néprajzi Múzeum – MTA Néprajzi Kutatócsoport, Budapest, 1964.</p> <p>Pócs Éva (szerk.): <i>Vallásantropológiai fogalmak tudományközi megközelítésben</i>. (Tanulmányok a transzcendensről, I–VIII.) Balassi, Budapest, 1998–2015.</p> <p>Róheim Géza: <i>Magyar néphit és népszokások</i>. (Élet és Tudomány, 18.) Athenaeum, Budapest, 1925. [Hasonmás kiadás: Universum, Szeged, 1990.]</p>		
8.2. Szeminárium	Didaktikai módszerek	Megjegyzések

1. Perspektivikus (tanári) hiedelmek <ul style="list-style-type: none">a szemináriumi témakörök és olvasmányok ismertetése, a gyakorlati tennivalók/feladatok megbeszélése	interpretatív megközelítés	a szakszövegek elolvasása és a kijelölt feladatok teljesítése kötelező
2. A másik fél: emberi viszonyok és hiedelemszerepek <ul style="list-style-type: none">a hiedelem mint kutatási problémaa hiedelemszövegek közzététele (etikai vonatkozások)	kiselőadás leíró, értelmező és okfeltáró magyarázat, illetve szemléltetés és megbeszélés	segédeszköz: diasor, jegyzet (.pdf)
3. A hiedelemélmény és textuális reprezentációja <ul style="list-style-type: none">műfaji és rendszerezési kísérletek		
4. Konvencionális hiedelemalakok ¹ <ul style="list-style-type: none">természetfeletti erőt birtokló emberek (boszorkány, jós, gyógyító, táltos stb.)		
5. Konvencionális hiedelemalakok ² <ul style="list-style-type: none">természetfeletti hatalmat gyakorló lények (halott, kísértet, lidérc, ördög stb.)		
6. Szociokulturális természetrajz <ul style="list-style-type: none">állatokhoz, növényekhez és tárgyakhoz fűződő hiedelemképzetek		
7. A mágia: tapasztalat és gyakorlat ¹ <ul style="list-style-type: none">a rontás és technikái		
8. A mágia: tapasztalat és gyakorlat ² <ul style="list-style-type: none">a gyógyítás és technikái		
9. A mágia: tapasztalat és gyakorlat ³ <ul style="list-style-type: none">a jóslás és technikái		
10. Rontók, gyógyítók, áldozatok <ul style="list-style-type: none">a krízishelyzeteket okozó és/vagy ellensúlyozó népi specialisták		
11-12. Egy konvencionizált hiedelemalak <ul style="list-style-type: none">a lelkész mint vallásos-mágikus specialista		
13. Változó világkép és kortárs hiedelmek <ul style="list-style-type: none">ál-, naiv és populáris tudományos rendszerek, illetve elméletek (ezotéria, UFO-kutatás, sci-fi)		
14. Az egyetemi oktatás és a hallgatók hiedelemképzetei <ul style="list-style-type: none">a hiedelemhasználati habitusokról összefoglalóan	interaktív tevékenység(ek) rendszerezés, rögzítés	
Kötelező könyvészet Barna Gábor: A lokális szokás- és néphitkutatásról. In Kriza Ildikó – Erdész Sándor (szerk.): <i>Irányzatok a kortársi folklorisztikában.</i> (Folklor és tradíció, III.) MTA Néprajzi Kutatóintézete, Budapest, 1989, 45–58. vagy Gagy József: Terepmunkáról, kapcsolatépítésről. In uő: <i>Jelek égen és földön. Hiedelem és helyi társadalom a Székelyföldön.</i> (Helyzet könyvek.) KAM-Regionális és Antropológiai Kutatások Központja, Pro-Print, Csíkszereda, 1998, 11–19. http://adatbank.transindex.ro/html/alcim_pdf497.pdf Bihari Anna (összeáll.): <i>Magyar hiedelemmonda katalógus.</i> (Előmkunlatok a Magyarság Néprajzához, 6.) MTA Néprajzi Kutatócsoport, Budapest, 1980. Bailey, Michael D.: The Meanings of Magic. <i>Magic, Ritual and Witchcraft</i> I(1). 2006. 1–23. http://muse.jhu.edu/article/236416 Czegényi Dóra (vál., szerk.): <i>A mágikus erejű pap. Szerepek és helyzetek.</i> (Emberk és kontextusok, 11.) EME, Kolozsvár, 2014. https://eda.eme.ro/xmlui/handle/10598/30551 Fónagy Iván: A mágia és a titkos tudományok története. [Tinódi, Bibliotheca] Pallas Antikvárium, Budapest, [1943, 1989] 1999. vagy Muchembled, Robert (coord.): <i>Magia și vrăjitoria din Evul Mediu până astăzi.</i> Humanitas, București, 1997. (Eredeti kiadás: <i>Magie et sorcellerie en Europe du Moyen Age à nos jours.</i> Armand Colin, Paris, 1994. Trad. Cezar și Maria Ivănescu.) Gavriluță, Nicu: <i>Mentalități și ritualuri magico-religioase. Studii și eseuri de sociologie a sacralului.</i> (Cuvânt înainte de Ștefan Afloroaiei.) Polirom, Iași, 1998. Graf Orsolya: A hiedelmek szerepe. In Pócs Éva (szerk.): <i>Két csiki falu néphite a századvégen.</i> Európai Folklor Intézet – Osiris, Budapest, 2001, 13–80. Keszeg Vilmos: A hiedelmek. In uő. (szerk.): <i>Magyar népi kultúra. Alapfogalmak. Folklor. Anyagi kultúra.</i> Tankönyv. [2., javított kiadás] Ábel, Kolozsvár, 2008, 138–158. Keszeg Vilmos (s. a. r.): <i>Rontók, gyógyítók, áldozatok. Történetek és élettörténetek.</i> (Emberk és kontextusok, 8.) EME, Kolozsvár, 2012. Pócs Éva: <i>Magyar néphit Közép- és Kelet-Európa határán. Válogatott tanulmányok I.</i> (Szóhadomány.) L'Harmattan, Budapest, 2002. Radulović, Nemanja (ed.): <i>Esotericism, Literature and Culture in Central and Eastern Europe.</i> (CEENASWE 2.) Faculty of Philology, University of Belgrade, Belgrade, 2018. Áttekintésre ajánlott Barry, Jonathan – Davies, Owen – Osborne, Cornelia (Eds.): <i>Cultures of Witchcraft in Europe from the Middle Ages to the Present.</i> Essays in Honour of Willem de Blécourt. (Palgrave Historical Studies in Witchcraft and Magic.) Palgrave Macmillan, 2018. Czegényi Dóra – Keszeg Vilmos (szerk.): <i>Emberk, szövegek, hiedelmek. Tanulmányok.</i> (Kriza Könyvek, 7.) KJNT, Kolozsvár, 2001. <i>Folklor Archivum</i> , 1. 1973; 5. 1976; 6. 1977; 12. 1980; 14. 1982; 16. 1984. Gagy József (gyűjt.) – Dyekiss Virág (szerk.): <i>Hiedelemszövegek Székelyföldről.</i> (Fontes Ethnologiae Hungaricae, XI.) L'Harmattan – PTE Néprajz – Kulturális Antropológia Tanszék, Budapest[–Pécs], 2015. Gavriluță, Cristina: <i>Socioantropologia fenomenelor divinatorii.</i> Prefață de Moshe Idel. (Seria Antropologie. Colecția Academica, 58.) Institutul European, Iași, 2008. Ilyefalvi Emese: <i>Rölvadások.</i> (A magyar folklór szövegvilága, 2/B) Balassi, Budapest, 2014. Keszeg Vilmos – Peti Lehel – Pócs Éva (szerk.): <i>Álmok és látomások a 20–21. században. Szöveggyűjtemény 1.</i> (Fontes Ethnologiae Hungaricae, 6.) L'Harmattan Kiadó – PTE Néprajz–Kulturális Antropológia Tanszék, Budapest, 2009. Komáromi Tünde: <i>Rontás és társadalom Aranyosszéken.</i> (Kriza Könyvek, 34.) BBTE Magyar Néprajz és Antropológia Tanszék – KJNT, Kolozsvár, 2009. <i>Magyar Népköltészet Tára</i> 3. 2003; 5. 2004; 7. 2007; 8. 2008; 9. 2009; 13. 2012. Pócs Éva (szerk.): <i>Hiedelemszövegek.</i> (A magyar folklór szövegvilága, 1.) Balassi, Budapest, 2012. Pócs Éva: <i>Rölvadások.</i> (A magyar folklór szövegvilága, 2/A.) Balassi, Budapest, 2014.		

9. Az epiztemikus közösségek képviselői, a szakmai egyesületek és a szakterület reprezentatív munkáltatói elvárásainak összhangba hozása a tantárgy tartalmával.

- a tantárgy tartalmilag összhangban van mind az érvényben lévő hazai tanrend tanegységeivel, mind a magyar és nemzetközi felsőoktatási intézményekben oktatott (azonos vagy hasonló) tanegységekkel

- a tantárgy tartalma a nemzetközi és a magyar néprajzi szakirodalom klasszikus és kortárs kézikönyveire, forráskiadványaira és periodikáira egyaránt alapoz
- a tanegység felelős oktatója a tudományterület szakembereként tartódik számon (l. tudományos cím, publikációs lista, hazai és nemzetközi konferenciaszereplések)

10. Értékelés

Tevékenység típusa	10.1 Értékelési kritériumok	10.2 Értékelési módszerek	10.3 Aránya a végső jegyben	
10.4 Előadás	Előre megállapított pontszámok. • az alapfogalmak ismerete, adekvát használata a szakirodalomban való tájékozódás	Írásbeli vizsga az előadások és a szemináriumok témaköreiből és a hozzájuk rendelődő szakirodalmi tételekből.	33%	1/3
	• az adatbázis relevanciája • a gyűjtés / megfigyelés módszeressége • az átírás szakszerűsége • a kontextus leírása • a dolgozat megszerkesztésének módszeressége (jegyzetek, szakirodalom közlése)	Saját kutatáson alapuló dolgozat .	33%	1/3
10.5 Szeminárium	• aktív jelenlét • munkavégzés, magatartás • önállóság • együttműködés • hatékonyság	• egy szemináriumi korreferencia	33%	1/3

10.6 A teljesítmény minimumkövetelményei

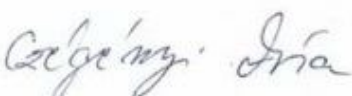
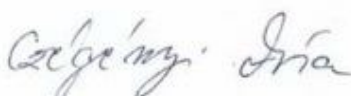
- az alapfogalmak ismerete, adekvát használata
- a szakirodalomban való tájékozódás
- egy terepmunka megtervezése és lebonyolítása

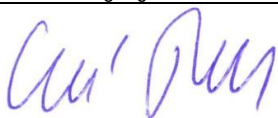
Szervezési részletek, kivételes helyzetek kezelése

A vizsgára való jelentkezés előfeltétele: az előadások és a szemináriumok látogatása, valamint a dolgozat határidőre történő leadása.

A háromnál többször, igazolatlanul hiányzó hallgatónak (mintegy pótlásként) külön kijelölt feladatokat kell teljesíteniük.

A csalás (pl. plagizálás, puskázás) a vizsgáról való azonnali kizárást, a naplóba pedig az 1 (egy) érdemjegy bevezetését eredményezi.

Data completării Kitöltés dátuma	Semnătura titularului de curs Előadás felelősének aláírása	Semnătura titularului de seminar Szeminárium felelősének aláírása
2019.03.11.	 CZÉGÉNYI Dóra egyetemi adjunktus, Ph.D.	 CZÉGÉNYI Dóra egyetemi adjunktus, Ph.D.

Data avizării în departament Intézeti jóváhagyás dátuma	Semnătura Directorului de Departament Intézetigazgató aláírása
2019.03.14.	 SZABÓ Á. Tőhötöm egyetemi adjunktus, Ph.D.

Data avizării la Decanat Dékáni jóváhagyás dátuma	Semnătura Prodecanului responsabil Felelős dékánhelyettes aláírása	Ștampila facultății Egyetem pecsétje